

JAARVERSLAG 2015

Jaarverslag 2015

april, 2016

Stichting Oude Gelderse Kerken

Plafond Walburgiskerk Zutphen. Foto: Carel van Gestel

Inleiding

‘Als het zich in dit tempo doorzet, zal het laatste lid van de protestantse kerken de deur in 2050 dichtdoen. Voor de rooms-katholieken zal dat langer duren, maar nog wel deze eeuw.’ Aan deze sombere voorspelling waagde godsdienstsocioloog Joep de Hart zich in 2011 in het Radio 1-programma ‘Dit is de Zondag’. Ook in Gelderland komen steeds meer kerkgebouwen leeg te staan. De Stichting Oude Gelderse Kerken (sogk) heeft in het afgelopen jaar de ontwikkelingen rond de vele kerksluitingen in de provincie nauwlettend gevolgd. Er was in 2015 een duidelijke toename van het aantal kerkbesturen dat contact zocht met de sogk met de vraag of wij iets voor hen kunnen betekenen. Soms is er de mogelijkheid om het kerkgebouw over te nemen, soms is een andere vorm van ondersteuning geschikter. Welk advies het ook wordt, de zorg voor het monumentaal religieus erfgoed staat bij ons voorop.

Onze missie

De sogk zet zich in voor het materiële en functionele behoud van het gebouwd monumentaal religieus erfgoed in de provincie Gelderland. De monumentale kerkgebouwen zijn veelal beeldbepalend voor stad en dorp en hebben een grote cultuurhistorische waarde. Kerkgebouwen zijn vanouds ook plaatsen van ontmoeting midden in de lokale samenleving. Naast de religieuze bestemming wil de sogk ook inzetten op een bredere invulling die past bij de plaatselijke situatie.

Onze doelstellingen

De sogk streeft de volgende doelen na:

- 1 het wekken van belangstelling voor het behouden en behouden van religieuze monumenten
- 2 het helpen beschermen van religieuze monumenten
- 3 het onder bepaalde voorwaarden in eigendom verwerven van religieuze monumenten, vanzelfsprekend met de bedoeling die monumenten te behouden en beschermen
- 4 het verworven monument blijvend in het middelpunt van de lokale en regionale samenleving plaatsen
- 5 het laten beheren van de religieuze monumenten zodat het monument in zijn eigen onderhoudskosten en vaste lasten kan voorzien.

(1) Het wekken van belangstelling voor het behouden en behouden van religieuze monumenten

Contacten met donateurs

Het aantal donateurs van de SOGK bedroeg aan het einde van het verslagjaar ongeveer 900. Voor het komende jaar staan opnieuw acties op het programma om meer donateurs te werven o.a. in gemeenten waar kerkgebouwen worden overgedragen. Ook gaan we onze fondsenwerving verder uitbreiden.

Excursies

Er werden dit jaar twee excursies georganiseerd. De eerste op 30 mei naar vijf kerken langs de grens met Duitsland. Vanaf Doetinchem reisden we per touringcar eerst naar de H.-Martinuskerk en de Kapel in Megchelen, vervolgens naar de H.-Walburgiskerk in Netterden, de H.-Pancratiuskerk en de Protestantse kerk in 's-Heerenbergh.

De tweede excursie, op 26 september, bracht ons naar vijf kerken aan de zuidelijke rand van de Veluwe. We bezochten in Oosterbeek de Oude Kerk, de Bernulphuskerk en de Vredebergkerk; vervolgens ging de reis naar de Gereformeerde kerk in Renkum en naar de Bevrijdingskerk in Wageningen. In de kerkgebouwen werd een toelichting gegeven op bouwkundige en cultuurhistorische kenmerken van het monumentale gebouw.

De excursiecommissie wordt hartelijk bedankt voor het vele werk dat zij voor de organisatie van deze mooie excursies heeft verzet.

Venster

Ons tijdschrift Venster verscheen ook dit jaar vier maal. Zoals gebruikelijk bevatte elk nummer een hoofdartikel dat verband houdt met kerken in Gelderland. Afgelopen jaargang ging dat achtereenvolgens over Lotgevallen van beelden uit de kerk in Neede, Werenfriduskerk de parel van Zieuwent, het Tempel-en Kerkmuseum in Elst en de Kluntjespot in Haarlo. Ook kent het blad een rubriek waarin een Plaatselijke Commissie (pc) over haar kerkgebouw en werk vertelt. Dit geeft een goed beeld van wat er zoal op plaatselijk niveau gebeurt. Regelmatig worden ook businesspartners van de SOGK geïnterviewd. De redactie van Venster streeft ernaar om vorm en inhoud eigentijds en van goede kwaliteit te houden, zodat het een interessant blad is en blijft voor onze donateurs en belangstellenden. Het bestuur van de SOGK is de redactie daarvoor zeer erkentelijk en wil haar danken voor de deskundigheid en inzet. Alle edities van Venster zijn ook digitaal beschikbaar via www.archieven.nl.

Educatie

De lesprogramma's voor de basisscholen rond Leur/Wijchen en Groenlo, die de SOGK in voorgaande jaren

heeft laten ontwikkelen, alsmede die voor de scholen in Kranenburg/Vorden en omgeving lopen onverminderd goed door, met enthousiaste inzet van vrijwilligers van de Plaatselijke Commissies en vertegenwoordigers en leerkrachten van de lokale basisscholen.

In 2015 hebben we een educatief plan voor Buren, Kerk-Avezaath en Rijswijk opgezet en met de ontwikkeling daarvan zijn we nog bezig. In mei 2016 zal het programma worden getest, waarna het naar de vormgever kan en zo hopen we dat de scholen er in het schooljaar 2016/2017 gebruik van kunnen maken.

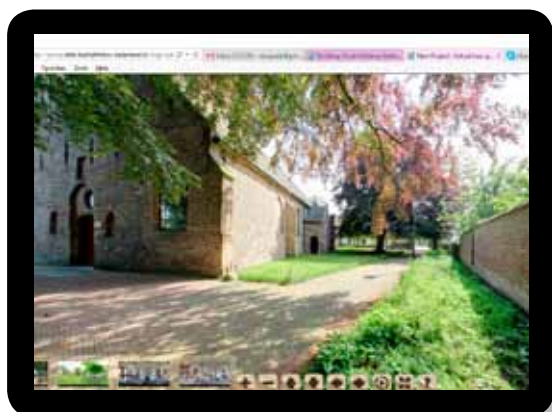
Werken aan zichtbaarheid

Alle sogk-locaties zijn inmiddels aangesloten bij het landelijk erfgoedproject Meerhierover, zie www.meerhierover.nl. Meerhierover geeft ter plekke via internet actuele en histori-

sche informatie over bijzondere gebouwen. Op elke locatie van de sogk is een rond plaatje met QR-code aangebracht, waarmee de bezoeker via zijn smartphone of tablet meer informatie kan krijgen over het gebouw en zijn omgeving. Van elke kerk en van de synagoge hebben we panorama-foto's (360-gradenfoto's) laten maken, zowel van het interieur als van het exterieur. Deze foto's zijn opgenomen op de pagina van de kerk of synagoge binnen de sogk-website. Ook hiermee hopen wij een breder publiek te bereiken en onze bekendheid en toegankelijkheid te vergroten.

Contacten met zakelijke relaties

Het aantal leden van onze netwerkclub van business-partners is in het verslagjaar gelijk gebleven, het zijn er 29. Het was goed om velen van hen te ontmoeten op onze werkdag van 6 november 2015.

360° foto Batenburg

Meerhierover.nl
Wat is het verhaal?
Wat gebeurt hier nu?
Wat kan ik hier doen?
Wat is hier in de buurt?

(2) Het helpen beschermen van religieuze monumenten

Met verschillende afgevaardigden van Gelderse kerken heeft het bestuur van de SOGK gesprekken gevoerd over de instandhouding van hun religieus monument.

(3) Het in eigendom verwerven van monumenten met de bedoeling die monumenten te behouden en beschermen

In veel Gelderse kerken loopt het ledenaantal terug, waardoor ook de inkomsten via de vaste vrijwillige bijdrage dalen. De energiekosten zijn meestal hoog; onderhoud en restauratie drukken zwaar op de begroting en het wordt voor veel kerken moeilijk om de begroting sluitend te krijgen. Dan gaat men nadenken over de toekomst van het kerkgebouw.

Ook ervaren we een toenemend tekort aan deskundige lokale bestuurders die zich inzetten voor de instandhouding van het religieus erfgoed.

Verschillende kerken in Gelderland hebben daarom een gesprek met de SOGK aangevraagd. In sommige gevallen bleef het bij een oriënterend gesprek, maar er zijn ook kerkgemeenschappen waarmee al meer gesprekken zijn gevoerd om te komen tot een overname van hun monumentaal erfgoed. Dit is een uitgebreid en tijdrovend proces, waarbij veel overwegingen op tafel komen en waarbij eventuele besluiten moeten worden teruggekoppeld naar de voltallige kerkenraad en gemeenteleden.

De SOGK gaat uit van een regelmatige groei van haar bezit, met een maximum van twee overnames per jaar.

Op 10 oktober 2015 was er de overdracht van de Hervormde kerk in Haarlo (bijgenaamd De Kluntjespot) naar de SOGK, tijdens een feestelijke bijeenkomst in dit mooie kerkgebouw van de Hervormde Gemeente Haarlo en Waterhoek.

Walburgiskerk Zutphen

Een onderhandelingsdelegatie van de SOGK was in 2015 in gesprek met een vertegenwoordiging van de Protestantse Gemeente van Zutphen (PGZ) over een mogelijke overdracht van de Grote of Sint-Walburgiskerk aan de SOGK. De laatste maanden van 2015 is gewerkt aan de opstelling van een intentieverklaring waarin partijen uitspreken dat zij deze kerk willen overdragen (PGZ) respectievelijk in eigendom willen aanvaarden (SOGK). Ook zijn in de verklaring de afspraken en voorwaarden voor de overdracht volledig opgenomen. Het aanvaarden van deze intentieverklaring betekent dat partijen zich definitief binden aan het overnamebesluit.

Toen beide partijen het volledig eens waren over de tekst van de intentieverklaring, hebben de voorzitters en secretarissen van de PGZ en SOGK het stuk als officieel document ondertekend op 11 november 2015 in de Credokapel van de Walburgiskerk. De feitelijke overname van de kerk wordt voorzien in het tweede kwartaal van 2016, maar in geen geval later dan juli 2016. In de tussentijd worden alle maatregelen getroffen die nodig zijn om vanuit de SOGK de Walburgiskerk goed te kunnen beheren,

De Kluntjespot, Haarlo. Foto's: Hans Hendriksen

zoals bijvoorbeeld de oprichting en bemensing van een exploitatiestichting.

Beheer van eigendommen

De sogk heeft op dit ogenblik dertien kerkgebouwen, één synagoge en drie (kerk)torens in eigendom. In totaal zijn dit twintig monumentnummers. De staat van onderhoud van deze objecten wordt regelmatig in kaart gebracht door de Stichting Monumentenwacht Gelderland. Voor meer informatie over onze gebouwen, zie de website www.oudegeldersekerken.nl.

(4) Het verworven monument blijvend in het middelpunt van de lokale en regionale samenleving plaatsen, en

(5) Het laten beheren van de religieuze monumenten zodat het monument in zijn eigen onderhoudskosten en vaste lasten kan voorzien.

Het beheer van de kerken is in handen van de Plaatselijke Commissies (PC's). Zij zorgen voor een zo goed mogelijke exploitatie van het gebouw. Het bestuur van de sogk streeft ernaar de PC's zo zelfstandig mogelijk te laten functioneren onder de vleugels van de sogk. Dit zal niet overal hetzelfde zijn, maar passend bij de plaatselijke situatie. Er is een verdienmodel opgesteld waarmee per kerk beter gestuurd kan worden op het verwerven van voldoende inkomsten ter dekking van de exploitatiekosten. De PC kan zo eventueel inzetten op meer activiteiten en dus meer inkomsten.

Walburgiskerk in Zutphen, gezien vanaf de IJssel. Foto: Gerard Kiezebrink

Walburgiskerk, Zutphen. Foto: Paul Ploegman

Andere activiteiten van de SOGK in 2015

Donateursdag en publiekslezing

Op zaterdag 20 juni 2015 was de jaarbijeenkomst voor onze donateurs in de St. Lambertuskerk in Buren. Onder het motto 'Religieus erfgoed in Gelderland, de moeite waard' was er in de ochtend een programma voor donateurs, vrienden, vrijwilligers en andere betrokkenen, met een toelichting op de activiteiten van de stichting en een inleiding door drs. K. Emmens, lid Raad van Advies, getiteld 'Een andere kijk op Oude Gelderse Kerken'. 's Middags hield gastspreker dr. M. Melchers een lezing over 'Het nieuwe religieuze bouwen; liturgie, kerken en stedenbouw'.

Voltooiing van de restauratie St.-Antonius-van-Paduakerk

Onder grote belangstelling is op 25 september 2015 de omvangrijke restauratie van de St.-Antonius-van-Paduakerk in Kranenburg (gemeente Vorden) in aanwezigheid van prof. mr. Pieter van Vollenhoven voltooid. De restauratie was een leerling-bouwplaats, dat wil zeggen een bouwproject waar, dankzij speciale provinciale subsidie, leerlingen werken en het vak kunnen leren van leermeesters. Meestal gaan ze één dag in de week naar school om de theorie te leren; via een opleidingsbedrijf voor scholing worden de leerlingen voor de overige vier dagen per week bij bouwbedrijven geplaatst.

Na de toespraak van de heer Van Vollenhoven heeft hij, om de voltooiing van de restauratie te markeren, de klok bij het altaar geluid, als start voor het luiden van de klokken in de kerktoren. Na het officiële gedeelte, waarin nog een aantal sprekers het woord voerde, werden de heer Van Vollenhoven, de commissaris van de Koning, de heer C.G.A. Cornielje en andere genodigden rondgeleid.

Jaarbijeenkomst voor Plaatselijke Commissies (PC's)

Op 16 oktober 2015 vond in onze Sint-Victorkerk in Batenburg een overleg plaats tussen het bestuur en de leden van de Plaatselijke Commissies. In de middag was er een seminar met twee sprekers. De heer dr. D.H. Ketel, oprichter werkgroep Kerk en Energie bij PKN, sprak over het verwarmen van kerkgebouwen. De inleiding van mevrouw ir. drs. A. van Mispelaar had als titel 'De betekenis van (religieus) erfgoed als uitgangspunt voor nieuwe functies, in de lokale gemeenschap'. Mevr. van Mispelaar is partner bij Bureau Buiten, waar zij werkt aan duurzame ruimtelijke en economische ontwikkeling.

Op 13 november 2015 bezochten we nog een keer de Sint-Victorkerk in Batenburg.

Het De Crane-orgel van de kerk was gerestaureerd door de firma Verschuieren Orgelbouw en werd op die dag feestelijk in bedrijf gesteld.

Netwerkbijeenkomst businesspartners

Op 6 november 2015 hadden we een interessant middagprogramma met onze businesspartners in de St.-Joriskerk te Drempt. De heren ir. E.J. Nusselder (b.i. R), restauratie-architect-bouwhistoricus, en ir. C.B. Zandijk, manager DWA, Adviesbureau voor duurzaamheid, bouwfysica en installaties informeerden de aanwezigen over 'Energiebesparing in monumentale kerken'.

Muziek, exposities en lezingen

De PC-leden van de SOGK hebben ook weer in 2015 kans gezien om veel te organiseren in onze kerken. Er waren lezingen, exposities en ook concerten.

Ook heeft de PC van de SOGK Kerk-Avezaath opnieuw een Torentocht georganiseerd, een eendaags wandelevenement, op zaterdag 26 september. Wandelaars liepen van toren naar toren en bezochten de kerkgebouwen van Buren, Kerk-Avezaath, Erichem, Kapel-Avezaath en Zoelen. Achter in ons blad Venster kunt u altijd de agenda voor deze activiteiten vinden, met dank aan de vele vrijwilligers die deze activiteiten organiseren!

Samenwerking met Geldersch Landschap & Kasteelen (GLK)

Zoals bekend is de uitvoering van een aantal beheerswerkzaamheden (financiële administratie, secretariaat, bouwkundige ondersteuning, publiciteit, e.a.) al vele jaren ondergebracht bij de werkorganisatie van het Geldersch Landschap & Kasteelen (GLK). Dit dienstverleningscontract wordt regelmatig geëvalueerd. In 2015 is de dienstverleningsovereenkomst vernieuwd en aangegaan voor tien jaar. De SOGK stelt de nauwe samenwerking met GLK zeer op prijs.

Contacten met de provincie Gelderland

De SOGK is een neutrale en onafhankelijke stichting, maar heeft – omdat zij de provincie Gelderland als werkterrein heeft en binnen de provincie de enige instantie is die 'bedreigd' religieus erfgoed in eigendom heeft – vanzelfsprekend een intensieve relatie met het provinciaal bestuur. Ook dit verslagjaar leidde dat tot diverse gesprekken met medewerkers van de afdeling cultuurhistorie.

Ook hebben we bijeenkomsten, georganiseerd door de provincie, bijgewoond en konden we een actieve bijdrage leveren om zo input te geven voor het nieuwe beleidsplan. Tot ons genoegen besloot de provincie om – ondanks de bezuinigingen die de provincie moet doorvoeren ten aanzien van de jaarlijkse subsidies voor instellingen in de sector cultuur en cultuurhistorie – de bijdrage aan de SOGK voor dit verslagjaar onveranderd te laten. Die bijdrage wordt geheel gebruikt als (gedeeltelijke) vergoeding voor de kosten van de voorlichting- en organisatorische activiteiten en de educatieve projecten van de SOGK – en dus niet voor de kosten van de gebouwen die de SOGK bezit.

Voltooiing restauratie, St.-Antonius-van-Paduakerk, Kranenburg. Foto's: Henk-Jan Panneman

Kranenburg. Foto: Henk-Jan Panneman

Jaarbijeenkomst, de publiekleszing, 2015. Foto: Carel van Gestel

Batenburg, voltooiing restauratie 'de Crane' orgel, 13 nov 2015. Foto: Ton Rothengatter

Buren, locatie jaarbijeenkomst 2015. Foto: Carel van Gestel

Financiën

De financiële positie van de sogk is onveranderd goed en stabiel. De sogk is dankbaar voor de donaties die zij ontvangt. De inkomsten van de sogk bestaan uit donateursgelden, legaten, bijdragen van bedrijven, giften, huuropbrengsten, rendement eigen vermogen, rijks- en provinciale subsidie.

De ontvangsten uit nalatenschappen geven de stichting een extra steun in de rug en dragen bij tot duurzaam beheer van de kerken in bezit van de sogk.

Aangezien veelal met deskundige maar onbetaalde vrijwilligers wordt gewerkt, kunnen de kosten beperkt blijven. De financiële positie van onze organisatie wordt transparant gecommuniceerd met stakeholders via onze website en anderszins.

De sogk heeft de culturele fiscale ANBI-status, hetgeen fiscaal voordelig is voor gevers en onze organisatie. Voor specifieke financiële cijfers en resultaten wordt verwezen naar de jaarrekening 2015 zoals deze is opgesteld, met verantwoording en voorzien van een goedkeurende accountantsverklaring. Op de website van de sogk heeft onze penningmeester een uitgebreide toelichting geplaatst. De verkorte balans, verlies- en winstrekening is opgenomen in bijlage 1 en de accountantsverklaring in bijlage 2.

Beleid en toekomstvisie

Het Beleidsplan 2014-2017 is in december 2013 formeel door het bestuur vastgesteld. Het is duidelijk dat door de ontwikkelingen in kerkelijk Nederland een steeds groter aantal eigenaren van religieuze monumenten problemen zal krijgen bij het beheer ervan, op financieel en personeel gebied. Dat zal betekenen dat de druk op de sogk om monumenten in eigendom over te nemen waarschijnlijk nog groter zal worden.

De kernpunten van de ontwikkeling in de komende jaren zijn:

- blijven inzetten om religieuze monumenten in Gelderland te beschermen en te behouden, o.a. door het ondersteunen en adviseren van eigenaren van religieus erfgoed (op verzoek)
- verdere professionalisering van de sogk
- inzetten op het verkrijgen van de pom-status (pom staat voor: Professionele Organisatie voor Monumentenbehoud)
- verbreden van het draagvlak van de stichting (naamsbekendheid, aantal donateurs), met name ook gericht op het versterken van de lokale betrokkenheid.
- inzetten op educatieve projecten, speciale projecten gericht op brede communicatie en op specifieke doelgroepen
- kerkbesturen daar waar mogelijk een 'veilige haven' bieden, 'ont-zorgen', door overname van religieus erfgoed (dit betekent uitbreiding van het bezit van de stichting)
- handhaven van de solide financiële situatie van de sogk, die een voorwaarde is voor groei.

De Stichting Oude Gelderse Kerken zet zich in om ook in 2016 de betrouwbare, deskundige partner in de provincie Gelderland te zijn en te blijven voor kerkbesturen en andere organisaties die betrokken zijn bij het behoud van religieus erfgoed in de provincie.

De-Crane orgel te Batenburg, een bijzonder orgel dat na restauratie (2015) weer mooie en warme klanken voortbrengt. Foto's: Ton Rothengatter

Bestuursstructuur en -samenstelling

De samenstelling van en functieverdeling in de Raad van Bestuur is in 2015 iets veranderd. Als lid is toegetreden de heer L. Uijl per 1 januari 2015.

Voorzitter	mevr. drs. A.E.H. van der Kolk
Vicevoorzitter	mr. W.J.J. Kruidenier
Secretaris	mevr. M. Urbach
Penningmeester	G.B. Beltman
Lid	mr. C.A.M. Kleipool
Lid	G. van Reenen
Lid	L. Uijl
Lid en bouwkundig adviseur	W.H. Wensink
Algemeen secretaris	drs. N. Peek

De Raad van Advies is als volgt samengesteld:

Voorzitter	drs. J.J.P. Gardeniers
Secretaris	F.J. van Lochem
Overige leden	drs. J.W.G. Dekkers
	drs. K. Emmens
	G. Oldenbeuving
	mevr. dr. E.B.F. Pey
	W. Welmers
	J.H. Vennevertloo

Bijlage 1

Balans, Verlies & Winst rekening

2. Balans per 31 december 2015

	31-12-2015		31-12-2014	
	€	€	€	€
Activa				
Vaste activa				
Materiële vaste activa				
Gebouwen/grond	20.017		20.016	
Verbouwing kerk	116.744		123.230	
Inventaris	8.000		12.000	
		144.761		155.246
Financiële vaste activa				
Beleggingen		800.599		1.731.333
Vlottende activa				
Vorderingen				
Te ontvangen onderhouds- en restauratiebijdragen	-		75.532	
Overige vorderingen en overlopende activa	843.855		524.081	
		843.855		599.613
Liquide middelen		1.255.213		686.695
		<u>3.044.428</u>		<u>3.172.887</u>
Passiva				
Besteedbaar vermogen		1.234.974		1.251.978
Vastgelegd vermogen		1.167.882		1.267.564
Langlopende schulden		53.817		63.876
Kortlopende schulden				
Aflossingsverplichting langlopende schulden	10.015		9.965	
Crediteuren	81.608		75.844	
Overlopende passiva	496.132		503.660	
		587.755		589.469
		<u>3.044.428</u>		<u>3.172.887</u>

3. Staat van baten lasten over 2015

	2015		2014	
	€	€	€	€
Baten		201.814		176.222
Lasten				
Exploitatiesaldi eigendommen				
Batenburg	15.307		5.155	
Leur	948		3.347	
Etten	24.905		7.779	
Groenlo	3.687		2.920	
Avezaath	1.477		4.005	
Rijswijk	10.277		8.632	
Zutphen	399		5.732	
Kranenburg/Vorden	9.887		9.035	
Bronckhorst	10.889		7.204	
Dremp	2.546		4.492	
Hoog-Keppel	7.109		11.017	
Hummelo	698		469	
Vorden	1.515		1.397	
Hengelo	2.030		1.621	
Steenderen	1.903		1.290	
Buren	1.121		321	
Haarlo	2.818		-	
Kosten ondersteuning bestuur/staf	166.505		151.628	
PR kosten	47.802		37.157	
Kosten jubileum	-		18.689	
		202.491		229.938
Resultaat		<u>677</u>		<u>53.716</u>

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het bestuur van Stichting Oude Gelderse Kerken te Arnhem.

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit verslag opgenomen jaarrekening 2015 van Stichting Oude Gelderse Kerken te Arnhem gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2015 en de staat van baten en lasten over 2015 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de stichting is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, in overeenstemming met Richtlijn 640 'Organisaties zonder winststreven' van de Nederlandse Raad voor de Jaarverslaggeving. Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting.

Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur van de stichting gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel betreffende de jaarrekening

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Stichting Oude Gelderse Kerken per 31 december 2015 en van het saldo over 2015 in overeenstemming met Richtlijn 640 'Organisaties zonder winststreven' van de Nederlandse Raad voor de Jaarverslaggeving.

Beuningen, 13 april 2016

Konings & Meeuwissen
drs. R.A.A.M. Cobussen RA

Bijlage 3

Beschrijvingen van de gebouwen van de SOGK

Foto: Paulien Keijzer.

Hervormde Oude Sint-Victorkerk, Batenburg (in eigendom sinds 1978)

De kerk is in de middeleeuwen oorspronkelijk gebouwd als zaalkerkje. Na de verwoesting in de Tachtigjarige Oorlog zijn

in de vroege zeventiende eeuw alleen het laatmiddeleeuwse driebeukige schip en de wat oudere, ingebouwde torenromp in ere hersteld. In de kerk is een grafzerk uit 1429 aanwezig van Gijsbert van Bronckhorst Batenburg, een romaans doopvont uit de dertiende eeuw, diverse grafzerken uit de zeventiende eeuw alsmede preekstoel, doophek en banken uit dezelfde periode. Uit de negentiende en twintigste eeuw dateren de predikantenborden, met de namen van de predikanten sinds 1608. Het uurwerk stamt uit 1910. In 1963 is het vervangen door een elektrisch aangedreven uurwerk. Het orgel is een De-Crane orgel uit 1770. De laatste restauratie is in 1984 afgerond.

Foto: Carel van Gestel.

Kapel Bronckhorst, Bronckhorst (in eigendom sinds 2011)

De kapel is gesticht door Gijsbert van Bronckhorst en zijn echtgenote in 1344 en kent een lange geschiedenis van verval en herstel. Met als dieptepunten een verwoestende brand in 1633 en een lange tijd van

gebruik als schoollokaal tussen 1842 en 1932. In de jaren 1960-1962 is de kapel grondig gerestaureerd en in de oude staat teruggebracht.

Torens (3) gemeente Bronckhorst (in eigendom sinds 2011)

Tegelijk met de kapel in Bronckhorst heeft de burgerlijke gemeente Bronckhorst de eigendom van enkele monumentale kerktorens in deze gemeente aan de sogk overgedragen.

Hengelo. Foto: Henk Bruring.

Toren Hengelo

De rijzige toren van de oorspronkelijk aan Remigius gewijde kerk in Hengelo staat grotendeels in het schip. Hij bestaat uit drie geledingen, aan de noordzijde geflankeerd door een traptoren die tot de tweede geleding reikt en dateert van het midden van de vijftiende eeuw.

De onderste geleding van de toren is met tufsteen bekleed. De twee andere geledingen zijn opgetrokken van baksteen met speklagen van tufsteen.

Hummelo. Foto: Henk Bruring.

Toren Hummelo

Van de nieuwe aanwinsten is de toren van de hervormde kerk in Hummelo de jongste. In 1838-1839 verving deze nieuwe kerk een laatmiddeleeuwse voorganger. De bijbehorende toren is half in pandig en springt half uit de voorgevel naar voren. De toren van Hummelo bestaat uit drie geledingen.

Vorden. Foto: Henk Bruring.

Toren Vorden

De toren van de hervormde kerk in Vorden staat tegen de laatmiddeleeuwse kerk, oorspronkelijk gewijd aan Antonius. De vier geledingen hoge toren is geheel uit baksteen opgebouwd en dateert

vermoedelijk uit de tweede helft van de veertiende eeuw. Opmerkelijk is dat de spitsboog van de ingang bij een restauratie (1896-1899) aan de buitenzijde werd gewijzigd in een ronde boog.

Foto: Kees de Jongh.

Sint Lambertuskerk, Buren (in eigendom sinds 2014)

De Sint Lambertuskerk is een protestantse kerk, gelegen aan de Markt in de stad Buren. De kerk werd in 1367 gesticht als een kapel en in 1395 als parochiekerk vernoemd naar de Heilige Lambertus. In de vijftiende eeuw werd de kerk uitgebreid met twee zijbeuken en een tweede

koor en kreeg hij zijn huidige gedaante. Willem van Oranje trouwde hier in 1551 met Anna van Buren. De kerk heeft een toren met een bovenbouw in renaissancestijl; dit bovenstuk wordt toegeschreven aan de Italiaanse architect Pasqualini, die eveneens werkte aan het voormalige kasteel in Buren. Tussen 1975 tot 1980 is de kerk gerestaureerd. Deze restauratie bracht zo veel als mogelijk van de lichte, gotische kerk terug. De kerktoren werd in 1990 gerestaureerd. Kerk en toren zijn in 1971 aangewezen als rijksmonument.

Foto: Jean Gardiniers.

Hervormde Maartenskerk, Etten

(in eigendom sinds 1996)

De oudste kerk in Etten is de Maartenskerk, een eenbeukige kerk uit 1442 met kruisribgewelf met een iets ouder driezijdig gesloten koor. De romaanse toren is van tufstenen gebouwd. In het begin van 1945 is de kerk zwaar

beschadigd. In de periode 1948 tot 1956 zijn de herstelwerkzaamheden voltooid. De preekstoel dateert uit 1628, de twee klokken uit 1394 en 1403. Er staat een eenklaviers Naber-orgel uit 1844. De laatste restauratie is in 2003 afgerond. De restauratie van het orgel werd in 2010 afgesloten.

Hervormde Oude Calixtuskerk, Groenlo (in eigendom sinds 1978)

De Oude Calixtuskerk is een laatgotische pseudo-basiliek van aanzienlijke afmeting met een oudere toren, die in 1371 al in aanbouw was. Het koor is omstreeks 1440 gebouwd,

samen met een traptoren en de noordkapel. In het koor zijn nog restanten van laatmiddeleeuwse muurschilderingen en een romaans doopvont aanwezig. Het pseudo-basiliekale schip is tegen 1500 gebouwd. In de kerk bevinden zich kruisribgewelven. In het begin van 1945 is de kerk zwaar beschadigd. In de periode 1946 tot 1951 zijn herstelwerkzaamheden voltooid. Het orgel is een Flentrop-orgel uit 1951. Van 2005 tot en met 2007 vond een omvangrijke restauratie en revitalisatie plaats.

Foto: Hans Hendriksen.

De Hervormde Kerk, bijgenaamd De Kluntjespot, Haarlo (in eigendom sinds 2015)

De kerk staat op een terp, waar eerder een kapel stond. De kerk is in 1858 gebouwd als centraal-bouw op een symmetrisch achthoekige plattegrond (in met neogotische en neoclassicistische kenmerken uitgevoerde Waterstaatsstijl). De

bijnaam De Kluntjespot herinnert aan een ouderwetse achtkantige kluntjesbus. Het gebouw heeft een tentdak, dat bekroond wordt door een zinken dakruiter waarop een kruis en een haan staan. Op de top bevindt zich een lan-taarn met monumentale klok. Uniek is de nog aanwezige ronde opstelling van de banken, waarbij vanaf de preekstoel de vloer oploopt. In het geheel van de achtkant is ook de consistoriekamer verwerkt, twee halletjes en de trap naar een galerij. In het liturgisch centrum bevinden zich de oorspronkelijke preekstoel met klankbord, de avondmaalstafel en een monumentaal kabinetorgel.

Foto: Henk Bruring.

Hervormde Petrus-en-Pauluskerk, Hoog-Keppel (in eigendom sinds 2012)

De twaalfde-eeuwse toren van tufsteen is het oudste onderdeel van deze oorspronkelijk aan Petrus en Paulus gewijde kerk. De verhoging uit de veertiende eeuw kenmerkt zich door de speklagen. Omstreeks 1400 is aan de toren een nieuw driebeukig schip met eenbeukig koor toegevoegd. In

de achttiende eeuw zijn de zijbeuken gesloopt, maar de bouwsporen getuigen nog altijd van hun aanwezigheid. In de kerk staan een zeventiende-eeuwse kansel en een orgel uit 1740 van Matthijs van Deventer.

Hervormde Sint-Lambertuskerk, Kerk-Avezaath
(in eigendom sinds 1999)
De middeleeuwse bouwdelen van de Hervormde Sint-Lambertuskerk bestaan uit het laatgotische koor uit omstreeks 1500 en de ingebouwde toren, waarvan de tufstenen onderbouw romaans is. Omstreeks 1640 is de

toren met een verdieping verhoogd. Over het koor bevinden zich fraaie netgewelven. In 1861 werd het oude schip vervangen door een neogotische zaal met een portaal tegen de noordmuur. Het schip werd overdekt door een stucgewelf dat het gewelf in het koor imiteert. Toen is de kerk ook uitwendig bepleisterd. Er zijn nog enkele laatmiddeleeuwse schilderijen. De oorspronkelijke preekstoel uit 1772 is door brand verwoest, de huidige preekstoel is afkomstig uit de Broederenkerk te Zutphen. Na overdracht aan de sogk werd een dringend noodzakelijke onderhoudsbeurt uitgevoerd.

Sint-Antonius-van-Paduakerk, Kranenburg
(in eigendom sinds 2009)
De voorheen katholieke Sint-Antonius-van-Paduakerk, een neogotische driebeukige kruisbasiliek, is ontworpen in 1855, gebouwd in 1856 en volgende jaren,

en gewijd in 1867. Het is de oudst bewaard gebleven kerk van de bekende architect P.J.H. Cuypers. In 1965 en 1970 is de oorspronkelijke polychromie verwijderd, evenals de inventaris. Momenteel is er het Heiligenbeeldenmuseum gevestigd.

Hervormde Oude of Dorpskerk, Leur
(in eigendom sinds 1976)
Het middeleeuwse kerkje van Leur, omringd door eikenbomen en gelegen op een verhoogd kerkhof, verraaft vele bouwfasen. De sobere toren met overhellende spits stamt uit het eind van de dertiende

en het begin van de veertiende eeuw. Later die eeuw is het schip gebouwd met alleen aan de zuidzijde een zijbeuk. Aan de oostkant is in het begin van de zestiende eeuw het laatgotische koor toegevoegd, waarin een laatmiddeleeuwse

beschildering bewaard is. De grafkapel tegen de zuidzijde van het koor is van de families Van Balveren en Van Verschuier. Het torenportaal deed ooit dienst als dorpsgevangenis. De zeer noodzakelijke restauratie startte in 1984 en werd medio 1987 voltooid.

Foto: Carel van Gestel

Hervormde Martinuskerk, Rijswijk
(in eigendom sinds 1989)
De Martinuskerk is een gepleisterde gotische pseudobasiliek uit omstreeks 1530 en heeft drie beuken onder één dak. Van de sobere toren stamt de onderbouw vermoedelijk nog uit de veertiende eeuw en is omstreeks 1500 verhoogd toen ook het koor werd gebouwd. Schip en koor zijn voorzien van net-

gewelven, de zijbeuken van kruisgewelven. Rond 1865 is het gebouw gemoderniseerd en voorzien van neogotische toegangen en gietijzeren vensters. Ook zijn de buitengevels gepleisterd. De preekstoel dateert uit omstreeks 1860, de lezenaar is van oudere datum (1760). Een tiengebodenbord uit 1685 kreeg omstreeks 1860 nieuwe vleugelstukken. Het orgel is gebouwd door J.F. Witte in 1875. Het uurwerk dateert uit 1887. Van 1991 tot 1993 vond een ingrijpende restauratie plaats.

Foto: Carel van Gestel

Remigiuskerk, Steenderen
(in eigendom sinds 2014)
De Remigiuskerk – gewijd aan de heilige Remigius (437-535), bisschop van Reims – is een pseudo-basiliek, die midden in het dorp is gelegen. De eerste bekende vermelding van de kerk stamt uit 1217. In de loop der tijd is de kerk diverse malen verbouwd. In 1782 brandde de kerk geheel af na blikseminslag. Daarop werd geld

ingezameld voor de herbouw van de kerk. Na de herbouw in 1784 was de torenspits een stuk lager en had het voorheen gewelfde schip nu een houten zoldering. In de jaren 1960-1969 is de kerk grondig gerestaureerd. Daarbij heeft hij zijn sobere en harmonische interieur verkregen. Ook werden toen diverse nieuwe graven en grafzerken onder de kerkvloer gevonden. In 1966 is de kerk aangewezen als rijksmonument.

Voor-Drempt. Foto: Henk Bruring.

**Hervormde Sint-Joriskerk,
Voor-Drempt
(in eigendom sinds 2012)**
In Voor-Drempt staat de Sint-Joriskerk, gewijd aan Sint Joris, de heilige Georgius, van wie de traditie vertelt dat hij een draak versloeg en daarmee het leven van een

koningsdochter redde. De tufstenen toren stamt uit de twaalfde eeuw en kent een rijke decoratie van lisenen en boogfriezen. In de veertiende eeuw is de toren verhoogd en in de vijftiende eeuw is een traptoren toegevoegd. Het eenbeukige koor met netgewelf stamt uit de vijftiende eeuw; het schip uit de vroege zestiende eeuw is in de negentiende eeuw wegens bouwvalligheid gesloopt. Het neogotische schip uit die tijd is tijdens de restauratie van 1961-1963 gesloopt waarna het huidige, schijnbaar laatgotische, pseudobasilikale schip tot stand kwam.

Foto: NIG stedendriehoek.

**Synagoge Zutphen
(in eigendom sinds 1976)**

De synagoge is in 1879 gebouwd en bestaat uit een zaal met zijbeuken. In die zijbeuken is op een later moment een verdieping aangebracht. De voorgevel met neogotische elementen is geleed door pilasters en rondboogfriezen. In de topgevel zijn twee wetstafelen aangebracht boven het middelste rondboogvenster. In het

interieur scheiden rondboogarcaden de zijbeuken van de hoofdruimte. Na de Tweede Wereldoorlog werd de synagoge in gebruik genomen als machinefabriek en werd er een verdiepingsvloer in gemaakt. In 1980 kwam het gebouw leeg te staan en werd er een restauratieplan gemaakt. De restauratie en inrichting werd in 1985 afgerond. Na de inwijding in 1985 is het gebouw weer in gebruik genomen als synagoge.

Stichting Oude Gelderse Kerken
Postbus 7005
6801 HA Arnhem
T (026) 355 25 55
info@oudegeldersekerken.nl

*Religieus erfgoed,
al eeuwen een vertrouwd beeld in het landschap,
de moeite waard om te behouden en te beheren en
door te geven aan toekomstige generaties.*

